

יכית אליהו שלל נפרד והושלך הגוף מנפשו עוד היום והתקיים מלא עד עולם וכן חזק כמדרשי רבותינו. והנה ראונו כי זכי הנפש קיום גופן בדברים הדקים והזכים כי אנשי המן נחקיימו במן הנבלע בלזרים שהיה מאור העליון המתגשם בנרן הנורא וזכו שהשיגו בנפלאות כמו שאמרו רמב"ם שפה על הים מה שלל ראה יחזקאל ומשה שנחלטה נפשו יותר בידיעת בוראו לא הולך לדבר זה

שנחשש ונחקים גופו בזיו השכינה והשגה העליונה. ודרשו במכילתא היום לא חמלאוהו בשדה אחר להם היום אי חס מולאין אותו אבל חס מולאין אותו לעוה"ב. וזו המימרה נחפרה על פני דרכים או שנאמר שיהיו בבני העולם הבא מי שלא יגיע מעלתם ליהנות ממיד מזיו שכינה ויהיו קיומם בדבר המתגשם, או נפרש שדעתו בדברי רבי אלעזר בן חסמא שאנשי העוה"ב קיומם ביסוד המן שהוא מזיו השכינה. ומה שאמרו חכמים מתים שעתיד הקב"ה להחיות שוב אין חזרין לעפרן ואותן אלף שנה שעתיד הקב"ה להחדש עולמו הקב"ה עושה להן כנפיש והם שפין על פני המים פירות הכנפים הוא שחלש הנפש מלאכות ותחלש הגוף עמה ולא תבטל עוד כדדרשין והלככה ימים בעולם שכולו ארוך. ורמיה לדבר כי בהחזקת כח הנפש על הגוף השפל בהדקקה בדעת העליון מקורן פני משה שהיו כפני חמה ופני יהושע כפני לבנה וכן אמרו בפנחס בשעה שהיה רוח הקדש שורה עליו היו פניו צוערות כלפידים, ואמרו על ר"ל הגדול כשהיה דורש במעשה בראשית היו קרנותיו יונאים כקרני משה רבינו ואין אדם מכיר חס הוא יוס או לילה. וכן יש בספרי פני דיקים לעתיד לבא דמות לחמה ולבנה ולכוכבים ומזלות ולכריקים ולשונות ולמנוחת בית המקדש ואם לא חשיג דעתו כיד יסיה זה נאמין שהוא כן כי הבורא יתברך שמו ידע מכבודו הנפש ומחמתו יותר מהתחכמותו. עכשיו ביאמר כוננו בשכר המלוא ונחזור בקצרה כי שכר הנשמות וקיומן יהיה בג"ע הוא עולם הנשמות והח"כ יבואו ימות המשיח במהרה בימינו והוא מכלל העולם הזה ובסוף יהיה יוס הדין ותחיית המתים יחל"כ העוה"ב כדפרישית ורמז וסימן לדבר שש ימי המעשה, בשני נברא אדם וגומר בשביעי כך מלכי אומות הקדומות בעולם חמשה אלפים כנגד חמשה ימים שנבראו בהם עופות ושרי המים ושאר דברים ותפוסת מלכות מעט בשביעי כנגד יצירת בהמה והיה שנבראו עשה בתהלתו ומלכות בית דוד באלף הששי כנגד יצירת האדם שהכיר בוראו ומשל בכולן ובסוף אותו אלף יהיה יוס הדין כנגד אדם שגדון בסופו ושביעי שבת והוא תהלת העולם הבא וכן שש שני שבע ושבע ושמיטה רמז לענין. מכאן ילמוד החכם סוד שמיכות ויובלות בכללן ובדרך המלמד לאדם דעת, עכ"ל. אך קלרתיו :

סליק פירוש ספר המדע בעזר המלמד אדם דעת
שיר כמו שגין לדוד, וענין אחר בעבור ההבנה תשגה בענין שלל תשים אליהם לב :

בכל לבבך ובכל נפשך. אינו אוהב הקב"ה אלא בדעת שידעו. ועל פי הדעה תהיה האהבה אם מעט מעט ואם הרבה הרבה. לפיכך צריך האדם ליחד עצמו להבין ולהשכיל בחכמות ותבונות המודיעים לו את קונו כפי כח שיש באדם להבין ולהשיג כמו שבארנו בהלכות יסודי התורה :

לחם משנה

ר' חייא בר אבא נמי קשה דלא ישתנה דבר מתעצו ולהיות אור הלכנה כחור החמה ואור החמה שבעתים אין לך שינוי טעם גדול מזה. ובספר כסף משנה בסוף הלכות מלכים כתב הרב"י לתרץ השגת הראב"ד ז"ל על ההיא דבן כוזיבא הרגורו וכו' דרבינו חזיל לטעמיה דפסק כשמואל דאמר אין בין העוה"ז וכו' גס זה קשה למה שכתבתי דפסק כר' חייא בר אבא דאין מקום למיון ההשגה ההיא וז"ע :

הנהגות מיימוניות

[א] שמואל פרק חלק ובפ' במה אשה ובפ' אין עומדין :

פ"י אל יאמר אדם הריני עושה עד כמותו. בהכרח מקומות בתלמוד ובמדרשות : וכן היו גדולי החכמים עד מאהבה. פ"ק דאבות : כל העוסק עד כל לשמה. פרק תפלת השחר : ואמרו חכמים לעולם יעסוק עד ויעבדו מאהבה. כבר כתבתי בהלכות ח"ם ככמה מקומות אמרו כן וגם הוא בפרק תפלת השחר (דף כ"ח) : דבר ידוע ונכר עד סוף הפרק שהוא סוף הספר : כתב הראב"ד לא ידענו למה דבר כיון וכו' שלל תשים אליהם לב עכ"ל : ואני אומר כי הפירוש השני הוא עיקר אלל ר"ע ז"ל והוא נכון ויפה :

נגמר ספר ראשון והוא ספר המדע.

פ"ט ב אין בין העוה"ז וכו'. מימרה דשמואל פרק במה אשה יולאה (שבת ס"ג.) ככתבתי בפרק קודם זה מה שיש לספק בלשון זה :

פ"י ד שמואל תאמר הריני לומד תורה בשביל שיהיה עשיר וכו' במלותיו חפץ חזק ולא בשכר מזהו. פרק לפני אידיהן (דף י"ט.) מימרה דרבי אלעזר :

אל תהיו כעבדים וכו'. פ"ק דאבות [משנה ג']. ולפי שנמשך ממאמר זה ענין לדוק וביניהם כתב שהיו מנזים תלמידים ומשכילים ביחוד, כלומר ולא לכלם :

ו דבר ידוע וכו'. עד שישנה בה תמיד כראוי : כתב הראב"ד ח"א זה השגיון וכו' שלל תשים עליהם לב, עכ"ל. מ"ס לשון שיר נראה דהיינו לומר שישמח באהבה ה' כמו שאדם שמח בשיר. הש"ס ישים חלקו מזהו שמו חפץ וכן יהי רצון :

גשלה ספר המדע

א אל יאמר אדם הריני עושה מצות התורה ועוסק בחכמתה כדי שאקבל כל הברכות הכתובות

בה או כדי שאזכה לחיי העולם הבא, ואפרוש מן העבירות שהזהירה תורה מהן כדי שאנצל מן הקללות הכתובות בתורה או כדי שלא אכרת מחיי העולם הבא. אין ראוי לעבוד את ה' על הדרך הזה, שהעובד על דרך זה הוא עובד מיראה ואינה מעלת הנביאים ולא מעלת החכמים. ואין עובדים ה' על דרך זה אלא עמי הארץ והנשים והקטנים שמחנכין אותן לעבוד מיראה עד שתתבה דעתן ויעבדו מאהבה : ב העובד מאהבה עוסק בתורה ובמצות והולך בנתיבות החכמה לא מפני דבר בעולם ולא מפני יראת הרעה ולא כדי לירש המובה אלא עושה האמת מפני שהוא אמת וסוף המובה לבא בגללה. ומעלה זו היא מעלה גדולה מאד ואין כל חכם זוכה לה. והיא מעלת אברהם אבינו שקראו הקב"ה אוהבו לפי שלא עבד אלא מאהבה והיא המעלה שצונו בה הקב"ה על ידי משה שנאמר ואהבת את ה' אלהיך, ובזמן שיאהוב אדם את ה' אהבה הראויה מיד יעשה כל המצות מאהבה : ג וכיצד היא האהבה הראויה הוא שיאהב את ה' אהבה גדולה יתירה עזה מאוד עד שתהא נפשו קשורה באהבת ה' ונמצא שונה בה תמיד כאלו חולה חולי האהבה שאין דעתו פנויה מאהבת אותה אשה והוא שונה בה תמיד בין בשבתו בין בקומו בין בשעה שהוא אוכל ושותה. יתר מזה תהיה אהבת ה' בלב אוהביו שונים בה תמיד כמו שצונו בכל לבבך ובכל נפשך. והוא ששלמה אמר דרך משל כי חולת אהבה אני. וכל שיר השירים משל הוא לענין זה : ד אמרו חכמים הראשונים שמוא תאמר הריני למד תורה בשביל שאהיה עשיר בשביל שאקרא רבי בשביל שאקבל שכר בעולם הבא תלמוד לומר לאהבה את ה' כל מה שאתם עושים לא תעשו אלא מאהבה. ועוד אמרו חכמים במצותיו חפץ מאד ולא בשכר מצותיו. וכן היו גדולי החכמים מצוים לנבונות תלמידיהם ומשכיליהם ביחוד אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב וכו' אלא מפני שהוא הרב ראוי לשמשו כלומר עבדו מאהבה : ה כל העוסק בתורה כדי לקבל שכר או כדי שלא תגיע עליו פורענות הרי זה עוסק שלא לשמה. וכל העוסק בה לא ליראה ולא לקבל שכר אלא מפני אהבת אדון כל הארץ שצוה בה הרי זה עוסק בה לשמה. ואמרו חכמים לעולם יעסוק אדם בתורה ואפילו שלא לשמה שמתוך בא לשמה. לפיכך כשמלמדין את הקטנים ואת הנשים וכלל עמי הארץ אין מלמדין אותן אלא לעבוד מיראה וכדי לקבל שכר, עד שתתבה דעתן ויתחכמו חכמה יתירה מגלים להם רז זה מעט מעט ומרגילין אותן לענין זה בנחת עד שישגוהו וידעוהו ויעבדוהו מאהבה : ו דבר ידוע וברור שאין אהבת הקב"ה נקשרת בלבו של אדם עד שישגה בה תמיד כראוי ויעזוב כל מה שבעולם חוץ ממנה. כמו שצוה ואמר בכל לבבך ובכל נפשך. אינו אוהב הקב"ה אלא בדעת שידעו. ועל פי הדעה תהיה האהבה אם מעט מעט ואם הרבה הרבה. לפיכך צריך האדם ליחד עצמו להבין ולהשכיל בחכמות ותבונות המודיעים לו את קונו כפי כח שיש באדם להבין ולהשיג כמו שבארנו בהלכות יסודי התורה :

השגת הראב"ד

*דבר ידוע ונכר וכו'. ח"א זה השגיון לא ידענו לאי זה דבר כיון. ואנו מפרשים אותו בשני ענינים לשון שיר כמו שגין לדוד, וענין אחר בעבור ההבנה תשגה בענין שלל תשים אליהם לב :

זו כפשטה דע"כ לא פליגי אלל שיחודשו דברים שהוא כמנהג העולם אלל הפך מנהג העולם לא וזו היתה כוננו ג"כ בפ"ט אלל ששם בהלכות מלכים ביאר יותר, זה ל"ל ליישב דברי רבינו ז"ל שלל היות דברי שמואל אלל כדמות רמיה אלל לא דס"ל כותיה. אלל מ"מ קשה לזה כוננו דפ' חלק דפריך על הא דאור הלכנה כחור החמה וגו' ולשמואל דאמר וכו' משמע דלר' חייא בר אבא נחל וכו' כדכרי רבינו אפילו לדברי

מגדל עוז

פ"י אל יאמר אדם הריני עושה עד כמותו. בהכרח מקומות בתלמוד ובמדרשות : וכן היו גדולי החכמים עד מאהבה. פ"ק דאבות : כל העוסק עד כל לשמה. פרק תפלת השחר :

ואמרו חכמים לעולם יעסוק עד ויעבדו מאהבה. כבר כתבתי בהלכות ח"ם ככמה מקומות אמרו כן וגם הוא בפרק תפלת השחר (דף כ"ח) : דבר ידוע ונכר עד סוף הפרק שהוא סוף הספר : כתב הראב"ד לא ידענו למה דבר כיון וכו' שלל תשים אליהם לב עכ"ל : ואני אומר כי הפירוש השני הוא עיקר אלל ר"ע ז"ל והוא נכון ויפה :